

สีประจำวัน

คนไทยนิยมการใส่เสื้อผ้าตามสีประจำวันมาตั้งแต่อดีต เพื่อให้ถูกกาลเทศะและถูกโฉลก โดยมีความเชื่อว่าสีประจำวันมีพลังอย่างหนึ่งในการกำหนดความเป็นสิริมงคลให้กับชีวิตมนุษย์ ในงานประพันธ์สำคัญเรื่องหนึ่งของสุนทรภู่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อ และการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมในสังคมไทยก็มีการกล่าวถึงเรื่องการใส่เสื้อผ้าตามสีประจำวัน

สวัสดิรักษา เป็นบทประพันธ์ที่สุนทรภู่ใช้ถวายเป็นคำสอนสมเด็จพระเจ้าฟ้าอาภรณ์พระเจ้าลูกยาเธอ ในรัชกาลที่ 2 โดยกล่าวถึงสีของเสื้อผ้าที่จะทรงในโอกาสออกไปประทับจับศึก กล่าวว่า

อนึ่งภูษาผ้าทรงนรงค์รบ	ให้ครบเครื่องเสร็จทั้งเจ็ดสี
วันอาทิตย์สีทมิฬ โศก โฉลกดี	เอาเครื่องสีแดงทรงเป็นมงคล
เครื่องวันจันทร์นั้นควรสีนวลขาว	จะยืนยาวชนษาสถาพล
อังคารม่วงช่วงงามสีครามปน	เป็นมงคลขัดดียวเข้าราวี
เครื่องวันพุธสุดสีด้วยสีแสด	กับเหลือนแปลปนประดับสลับสี
วันพฤหัสบดีเครื่องเขียวเหลืองดี	วันศุกร์สีเมฆหมอกออกสงคราม
วันเสาร์ทรงดำจึงล้ำเลิศ	แสนประเสริฐเสียนสีจะนึกขาม
หนึ่งพาชีจับประดับงาม	ให้ต้องตามสีสรรพจึงกันภัย ฯ

การที่สุนทรภู่ประพันธ์ธรรมเนียมของสีเสื้อผ้าประจำวันได้ แสดงว่าในสมัยนั้นได้มีธรรมเนียมนี้เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งแม้แต่การพิชัยสงครามยังมีการกำหนดสีของเสื้อผ้าด้วย การกำหนดสีเหล่านี้มีที่มาจากสีประจำวันของเทพยดานพเคราะห์ ได้แก่ กายสีแดงของพระอาทิตย์ กายสีนวลของพระจันทร์ กายสีม่วงครามของพระอังคาร กายสีเขียวหรือสีเลื่อมแสดของพระพุธ กายสีเลื่อมเขียวเหลืองของพระพฤหัสบดี กายสีเมฆหมอกของพระศุกร์ และกายสีดำของพระเสาร์ ซึ่งสีประจำวันเหล่านี้ไม่เหมือนกับปัจจุบัน

การเปลี่ยนสีประจำวันมาเป็นสีสันที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ วันอาทิตย์สีแดง วันจันทร์สีเหลือง วันอังคารสีชมพู วันพุธสีเขียว วันพฤหัสบดีสีแสด วันศุกร์สีฟ้า วันเสาร์สีม่วง สันนิษฐานว่าเริ่มเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการรับธรรมเนียมตะวันตกเข้ามา มีบางสีไม่ต้องด้วยความนิยมตามคติตะวันตก อย่างสีดำที่ไม่เป็นมงคลสำหรับชาวตะวันตก หรือมีบางสีที่ไม่ชัดเจนหรือมีความซ้ำซ้อน อย่างสีเลื่อมแสด สีเลื่อมเขียวเหลือง สีเมฆหมอก จึงได้เทียบเคียงหรือเปลี่ยนมาใช้สีที่เป็นโทนสีสากลแทน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ยังได้เริ่มประเพณีในราชสำนักที่นำธรรมเนียมการใช้สีประจำวันมากำหนด เช่น การใช้สีประจำพระองค์ของพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ และพระบรมวงศานุวงศ์ จะกำหนดตามวันพระราชสมภพ หรือวันประสูติของพระมหากษัตริย์ หรือเจ้านายแต่ละพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชสมภพในวันอังคาร สีประจำพระองค์จึงเป็นสีชมพู เครื่องราชอิสริยาภรณ์พระจุลจอมเกล้าก็มีสายสะพานและแพรแถบของเครื่องราชฯ เป็นสีชมพูเช่นกัน ธรรมเนียมยังสืบทอดมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เสด็จพระราชสมภพวันจันทร์ ในพระบรมนามาภิไธยย่อจะมีพื้นของดวงตราเป็นสีเหลือง สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงพระราชสมภพในวันศุกร์ ก็ทรงใช้สีฟ้าหรือสีน้ำเงิน โทนเดียวกันเป็นสีประจำพระองค์

ความเปลี่ยนแปลงของโทนสีประจำวัน มาได้รับการเน้นย้ำความสำคัญในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ซึ่งมีพระราชนิมิตกำหนดให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริพาร ตลอดจนสุภาพชนแต่งกายด้วยสีตามวัน โดยมีการสอนเรื่องสีประจำวันในโรงเรียนให้ท่องจำมาตั้งแต่เด็กเล็ก ซึ่งยังคงมีผลในทางวัฒนธรรมและวัตรปฏิบัติของคนไทยมาจนถึงปัจจุบัน จึงยังมีความนิยมการใส่เสื้อผ้าหรือเลือกใช้สิ่งของต่างๆ ตามสีปัจจุบันวันในสังคมให้เห็นอยู่ทั่วไป